

ประโยชน์ของโลกาภิวัตน์: จากถูกผสมถึงฝ่าเหล่า
ประดิษฐ์กรรมทางวิชาการทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โดย

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง ชัยทิพย์ คัดสุระ วิยะดา เสรีวิชัยสวัสดิ์ สมาน มากสุข
ภัททิรา ภิภวัญญา เสงี่ยม สายวรรณะ พิระพล เทพประสิทธิ์ ธนพร ชุมวรรฐายี

บทนำ

การเปรียบเทียบโลกาภิวัตน์ว่าเป็นเสมือนเหรียญสองด้านคงไม่เพียงพอเพราะโลกาภิวัตน์มิใช่การมองแบบคู่ตรงข้ามของสิ่งต่างๆ เช่น ดี กับไม่ดี ขาวกับดำ ฯลฯ แต่การมองโลกาภิวัตน์เพื่อค้นหาความจริง อาจเป็นไปได้หลายรูปแบบ ตามแต่มุมมองของแต่ละปัจเจกที่จะมอง ทำให้เรื่องโลกาภิวัตน์เป็นเรื่องที่ต้องขบคิด เนื่องจากโลกาภิวัตน์ยังไม่เคย “อ่านสอนง่าย” ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

โลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งยามหลับและยามตื่น โลกาภิวัตน์มันยังคงทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง ไม่ว่าข้อมูลข่าวสารที่ถูกส่งมากับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงที่เราหลับหรือแม้กระทั่งใช้หัวคน ไรบอดส์ ฯลฯ นับเป็นสิ่งที่กระทบต่อสังคม วัฒนธรรมและปัจเจกชนตลอดเวลาไม่เคยมีวันหยุดพักผ่อน และการเคลื่อนที่ของโลกาภิวัตน์นั้นมิใช่เพียงสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้ รู้สึกได้ด้วยประสาทสัมผัสเท่านั้น โลกาภิวัตน์ยังเป็นเรื่องจินตนาการ อุดมคติ อำนาจ ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่จับต้องไม่ได้แต่รู้สึกได้ ให้ความหมายเป็นคุณค่าและมูลค่าได้ เช่นกระเป๋าจากฝรั่งเศส รองเท้าจากอเมริกา ทั้งที่การผลิตนั้นอาจมาจากส่วนที่ยากจนและมีแรงงานถูกแสนถูกของอีกซีกโลก แต่เมื่อคิดตราสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายการค้าเข้าแล้ว ราคาของสินค้าหนึ่งชิ้นอาจมากกว่าเงินเดือนทั้งปีของแรงงานที่ผลิตสินค้าอีก นอกจากนี้โลกาภิวัตน์ยังมีกระบวนการที่เล็กลีบย่อยจนถึงโลกาภิวัตน์ระดับปัจเจกชนเช่นคนคนหนึ่งอาจมีกระบวนการภายในตนเองเช่น คนที่เป็นคนจีน เกิดที่เมืองไทย มีญาติที่ฮ่องกง ครอบครัวอยู่อเมริกาแต่ทำงานที่แคนาดา ทำให้คนคนนี้มีกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่ไม่ยึดติดกับภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมเดิมมีอัตลักษณ์แปรเปลี่ยนไปตามแต่บริบทของตนที่จะแสดงออก

การทบทวนและสอบทานโลกาภิวัตน์นั้นคงต้องดำเนินอยู่ตลอดเวลาทั้งด้วยตัวปัจเจกชนจนถึงองค์กระระดับโลกว่าโลกาภิวัตน์นั้นมันแปรเปลี่ยนไปอย่างไรซึ่งไม่เคยมีใครทำให้เชื่อได้อย่างแท้จริง ต้องจับตามองอย่างพิถีพิถะระห์ ในแง่มุมต่างๆ และการค้นหาประโยชน์ของโลกาภิวัตน์ที่เป็นประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อมนุษย์ในเชิงบวก

เพราะการที่โลกาภิวัตน์ถูกให้ความหมายไปต่างต่างๆเหมือนดาบอดคล้ำข้าง จนอาจกล่าวได้ว่าโลกาภิวัตน์เหมือนกับน้ำที่ไม่มีรูปร่างที่แน่นอนมีหลายสถานะ ดังนั้นการให้นิยามโลกาภิวัตน์เพื่อทบทวนและสอบทานนั้น จะต้องประกอบด้วย “บริบท” เสมอเพื่อความเข้าใจเมื่อเปลี่ยนบริบท

แล้วความหมายของโลกาภิวัตน์ ก็แปรเปลี่ยนไป จนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีใครเข้าใจโลกาภิวัตน์ได้อย่างแท้จริงแม้แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากโลกาภิวัตน์

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเป็นศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันในเรื่องวิธีวิทยาและอาณาบริเวณในการศึกษา แต่กระนั้นก็มีการนำเข้าสู่กันจนแยกไม่ออกเนื่องด้วยเหตุผลทางแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ร่วมกันแต่การตีความก็แตกต่างกันไปอีก และในปัจจุบันนี้แทบแยกแยะกันไม่ออกระหว่างศาสตร์ทั้งสอง ที่โน้มเอียงมาใกล้กันอย่างมากด้วยเหตุแห่งโลกาภิวัตน์มีส่วนเร่งให้ใกล้ชิดกันเนื่องจากการพร่าเลือนของพรมแดนทางวิชาการ วิธีวิทยา และแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่หยิบยืมมาจากศาสตร์อื่นๆเป็นส่วนใหญ่เช่นภาษาศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ นำมาผนวกกับวิธีวิทยาการหาความรู้ของตนเอง จึงยังคงความเป็นศาสตร์ไว้ แต่การที่ศาสตร์ทั้งสองเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ที่ไร้รูป ไร้รอย ไร้กลิ่น ไร้เสียง มีแต่บริบทเท่านั้นที่ยังรู้สึกได้ เป็นการผลักดันศาสตร์ทั้งสองให้ก้าวไปข้างหน้า ที่ต้องการทบทวนและสอบทานตนเองในบริบทของโลกาภิวัตน์ พร้อมรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์อย่างใจกว้าง

การค้นหาประโยชน์ของโลกาภิวัตน์ ที่ศาสตร์ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจะได้รับนั้นเป็นวัตถุประสงค์ของบทความนี้ที่จะทบทวนสอบทานความรู้ และความเคลื่อนไหวทางวิชาการที่สะท้อนจากปัจจัยด้านเวลา จากอดีตถึงปัจจุบัน หรือการไร้ซึ่งเวลา การข้ามเวลา และปัจจัยด้านสถานที่ จากการศึกษาขุดค้นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ มาสู่สถานภาพข้ามพรมแดนข้ามรัฐ-ชาติ การทับซ้อน การเชื่อมต่อ การแตกหักของพื้นที่ ทั้งความรู้และอำนาจ โดยที่ทั้งสองปัจจัยนี้เคลื่อนไหวบนความสัมพันธ์ของผู้คนที่แสดงบทบาทต่างๆทั้งในคราบนักวิชาการ นักโลกาภิวัตน์ และคนตัวเล็กตัวน้อยที่สะท้อนจากศาสตร์ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่แปรผันกับโลกาภิวัตน์ว่าศาสตร์ทั้งสองมีการเกิด “ลูกผสม” อย่างไร และกระบวนการใดทำให้ศาสตร์ทั้งสอง กลายพันธุ์เป็น “การผ่าเหล่าทางวิชาการ” เพื่อการทำให้ศาสตร์อยู่รอด และเป็นส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการของมนุษย์ได้อย่างไร

โดยบทความนี้ไดรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเข้าไปถกแย้งในเรื่องโลกาภิวัตน์ ตลอดจนการถกอภิปราย ตั้งคำถามและค้นหาคำตอบร่วมกันของสมาชิกที่ส่วนร่วมในบทความนี้ โดยที่มาของปัญหาในการถกเถียงนั้นมาจากประสบการณ์ตรงของแต่ละคน เพื่อให้ภาพทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาชัดเจนภายใต้บริบทของการได้ประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ จะทำให้ศาสตร์ทั้งสองแปรเปลี่ยนไป “ผ่าเหล่า” ในรูปแบบใดในข้อเสนอช่วงท้ายของบทความ

สอบทานประโยชน์ของโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์เปรียบเสมือนน้ำหล่อเลี้ยงแนวคิดร่วมสมัยต่างๆเป็นคำที่เริ่มใช้ในวงการธุรกิจในช่วงทศวรรษที่ 1960 และกลายเป็นวาทกรรมสาธารณะและประเด็นวิวาทะในราวทศวรรษที่ 1990 การกลายเป็นประเด็นวิวาทะอาจมีความหมายหลายนัย แต่หนึ่งในนั้นคือ โลกาภิวัตน์ยังไม่

สามารถหาความหมายที่ลงตัว(ฐิรวุฒ,2549,4) ซึ่งทำให้คำโลกาภิวัตน์ลื่นไหลไปตามบริบทของการให้ความหมายต่างๆ เปรียบได้ดั่งกับโลกาภิวัตน์คือน้ำ และบริบทคือภาชนะ เราจะเห็นโลกาภิวัตน์ชัดเจนก็ต่อเมื่อมันอยู่ในบริบทต่างๆนั่นเอง

ฐิรวุฒ เสนาคำ ได้สรุปการจำแนกโลกาภิวัตน์ไว้สองแนวทางคือ แนวคิดโลกาภิวัตน์ในฐานะกระบวนการลดทอนความสำคัญของพื้นที่และแนวคิดโลกาภิวัตน์ที่เป็นการขยายขอบเขตความสัมพันธ์ของสังคมในมิติทางภูมิศาสตร์(ฐิรวุฒ, 2549, 4) ซึ่งในประเด็นของ ฐิรวุฒ คือการให้ความหมายในบริบทของการข้ามพรมแดนนั่นเอง โดยเขายังได้ขยายความออกไปอีกว่าโลกาภิวัตน์ไม่เป็นเพียงสองประเด็นข้างต้นเท่านั้น และก็มีความหมายมากกว่ากระบวนการลื่นไหลของวัตถุ(ผู้คน เงินตรา/ทุน อุดมการณ์ เทคโนโลยีและสื่อ)ที่ข้ามพรมแดนรัฐด้วยความรวดเร็ว ความถี่ ความเข้มข้น มีจุดกำเนิดและเป้าหมายที่แตกต่างกันและไม่เท่าเทียมกันเท่านั้น แต่รวมถึงการเกิด “จินตนาการ” (Imagination) ใหม่ของผู้คนเป็นจินตนาการที่ขยายใหญ่ข้ามและเชื่อมพรมแดนท้องถิ่นรัฐ-ชาติ และข้ามทวีป และกลายเป็น “จินตนาการ ในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางสังคม” จินตนาการในแง่นี้ทำหน้าที่คล้ายทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คือมิได้สะท้อนความจริงที่อยู่นอกจินตนาการ แต่มีผลกระทบต่อความจริง การสร้างความจริง และเป็นปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ของนักทฤษฎีและผู้คน (ฐิรวุฒ, 2549, 5)

ในอีกแนวคิดที่กล่าวมานั้นยังคงอยู่ในแนวทางที่นักคิดและนักวิชาการโลกาภิวัตน์ได้ให้ความหมายไว้อยู่แล้วโดยสรุปคือโลกาภิวัตน์ได้มีกระบวนการ ระบบเปิด และกับดักขึ้นในสังคมด้วยรูปแบบวิธีการเชิงอำนาจต่างๆ ที่พยายามทำให้โลกนี้มีระบบเดียวให้ได้ โลกาภิวัตน์จึงมีกับดักและระบบเปิดเป็นเครื่องมือ ส่งผลกระทบวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งทางดีและไม่ดีแล้วแต่บริบทของโลกาภิวัตน์ ระบบเปิดทำให้เกิดการลื่นไหลของผู้คน อุดมการณ์ ทุน ความคิด เทคโนโลยีและสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยของโลกาภิวัตน์ที่มนุษย์ได้สร้างระบบเปิดขึ้นมาหลายรูปแบบ

กลุ่มแต่ละกลุ่มจะได้ประโยชน์จากระบบเปิดและกับดักไม่เท่าเทียมกันและไม่เสรีตามคำโฆษณาชวนเชื่อในปัจเจกชนอาจได้ประโยชน์จากโลกาภิวัตน์และในทางกลับกันก็ต้องเสียประโยชน์ไปบางอย่างเช่นกันเป็นความสมดุลทางระบบ

โลกาภิวัตน์จึงเห็นความสำคัญของปัจเจกชนดังนั้นสื่อที่เป็นกระบอกเสียงของโลกาภิวัตน์คือนิตยสารTIMEจึงได้ยกย่องให้ “คุณ” คือนุคคอสแห่งปี2006 ของนิตยสารเนื่องจากปัจเจกได้พยายามใช้ช่องทางของระบบเปิดต่างๆเพื่อที่จะสื่อความหมายของตัวเอง นำเสนอข้อมูลข่าวสารในมุมมองของตนไปสู่สาธารณะตลอดเวลา(มิใช่ด้วยเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น อุตสาหกรรมวัฒนธรรมต่างๆก็มีส่วนไม่น้อยเช่นกัน)ปัจเจกชนจึงมีผลประโยชน์จากโลกาภิวัตน์อย่างมากที่จะมีพื้นที่ของตนในโลกอันคับแคบแห่งนี้ที่อยู่เหนือกาลเวลาและสถานที่ นอกเหนือการควบคุมจากรัฐ-ชาติ เกิดสภาวะไร้พรมแดน

มนุษย์คงต้องรู้จักการใช้โลกาภิวัตน์ให้เป็นประโยชน์แต่มีใช้เพื่อครอบครองที่เกินความต้องการ ด้วยการสร้างพื้นที่ตัวตนได้อย่างหลากหลายรูปแบบสำหรับปัจเจกชนค้นค้นพบว่าพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาลจำนวนมากที่ยังว่างอยู่และพร้อมให้แสดงตัวตนเพื่อช่วงชิงความหมายของอัตลักษณ์ ในรูปแบบต่างและสิ่งสำคัญคือระบบเปิดทำให้เกิดช่องทางที่จะทบทวนสอบทานของการสร้างกับคักทางสังคมซึ่งสร้างโดยรัฐ-ชาติ ทุนข้ามชาติหรือองค์กรโลก ถึงแม้ว่ากำแพงด้านภาษาจะเป็นอุปสรรคก็ตาม แต่การสร้างภาษาใหม่ๆและการล่มสลายของภาษาเก่าก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าภาษาอังกฤษจะเป็นภาษาหลักในการสื่อความหมายของโลกาภิวัตน์แต่ก็มีข้อจำกัดในการเข้าถึงปัญหาของกลุ่มคนที่ใช้ภาษาอื่นๆดังนั้นการเรียนรู้หลายๆภาษาจึงเป็นข้อได้เปรียบของปัจเจกชนในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ

วิกฤตของศาสตร์ต่างๆที่เป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์

ศาสตร์ต่างๆกำลังเผชิญหน้ากับความรุนแรงทางวิชาการที่พร้อมจะทำให้ศาสตร์ล่มสลายหรือล้มสลายไปได้เปรียบได้กับการเผชิญหน้าคลื่น สีนามิทางวิชาการ ที่รุนแรง รวดเร็ว และกว้างขวางส่งผลกระทบต่อในวงกว้างยาวนาน โดยเรียกสิ่งนั้นว่าโลกาภิวัตน์ ที่ไม่สามารถควบคุมได้ทันทั่วทั้งที่กว่าจะรู้ตัวก็ใกล้ตัวมากแล้วนักคิดและนักวิชาการที่ยึดมั่นในกระแสหลักด้วยแนวคิดประจำสำนักวิชาที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆมาถึงขณะนี้ ความสามารถในการอธิบายที่เป็นจริงในทุกกรณีเป็นเรื่องที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากมิติทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์นั้นมีความซับซ้อนมากขึ้นกว่า แนวคิดคู่ตรงข้าม ทำให้ความจริงมีหลายรูปแบบแม้กระทั่งความจริงในจินตนาการ

ศาสตร์หรือความรู้ที่ผ่านมานั้นเกิดจากการสะสมและการจัดระเบียบทางปัญญาเป็นระยะเวลายาวนานต่อเนื่องจึงเกิดกลุ่มวิชาการต่างๆ ได้แก่วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ เป็นผลจากกิจกรรมทางปัญญาด้วยวิธีค้นคว้าทดลอง วิจัย ตามวิธีวิทยาของศาสตร์นั้นๆแต่ต้นกำเนิดของศาสตร์ทั้งหลายนั้นเกิดจากสภาพสังคมวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมนุษย์ที่เป็นนักคิดให้ขบคิด จินตนาการขึ้นมา ในช่วงแรกนั้นศาสตร์ต่างๆเกิดจาธรรมชาติ จากนั้นเป็นเรื่อง ผี เทวดา จนพัฒนาเป็นศาสนา จากนั้นก็แยกตัวออกศาสนามารับใช้ประชาชนแยกแขนงออกไปมากมาย และขณะนี้ศาสตร์ต่างๆเหล่านี้กำลังเผชิญหน้ากับโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดวิกฤตของศาสตร์ต่างๆโดยแบ่งประเด็นและอธิบายในมุมมองกว้างได้ดังนี้

1.ศาสตร์เกี่ยวกับรัฐ-ชาติ กำลังเผชิญหน้าโลกาภิวัตน์ที่พยายามทำให้รัฐชาติไม่สามารถควบคุมประชาชนของตนเองได้เนื่องจากอำนาจและพรมแดนของรัฐ-ชาติได้พร่าเลือนไป อำนาจของรัฐชาติไม่มีความหมายอีกต่อไป เนื่องจากปัจเจกสามารถไปได้ไกลกว่าพรมแดนทางภูมิศาสตร์เหนือเวลาและสถานที่เช่นรัฐมีปัญหาในการจัดเก็บภาษีจากระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการจ่ายเงินในระบบผู้ซื้อและผู้ขายอยู่ในอำนาจรัฐที่แตกต่างกันจะปรากฏอยู่ในระบบใด ทำให้อำนาจรัฐเข้าไปจัดการไม่ได้รัฐจึงต้องปรับตัว โดยมีผู้เสนอแนวคิดเรื่อง ชีวอำนาจ (biopower)และชีวการเมือง

(biopolitics) ที่เป็นแนวคิดในการทำให้ประชากรอ่านอนสอนง่ายด้วยการควบคุมผ่านอำนาจทางร่างกายและ อัตลักษณ์แทนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ (ไซริตน์,2549,155) ทั้งนี้รัฐชาติก็กำลังเผชิญกับการต่อต้านในรูปแบบต่างๆเช่นศาสนา ชาติพันธุ์และทุนข้ามชาติในขณะนี้เช่นกัน

2.การเกิดขึ้นของการเคลื่อนย้ายทุน คน อุดมการณ์และการศึกษา ก่อเกิดวัฒนธรรมใหม่ๆ เพื่อตอบสนองปัจเจกชนที่เปลี่ยนแปลงไปเกิดกลุ่มคนใหม่ๆขึ้นเช่น แฟนคลับหรือการนิยามเวลาว่างของปัจเจกที่ต้องมีกิจกรรมต่างๆมารองรับเวลาว่างเป็นการเข้ามาของอุตสาหกรรมวัฒนธรรมที่เน้น pop culture หรือการทำให้ประเพณีพิธีกรรมความเชื่อและศรัทธากลายเป็นสินค้าของกลุ่มคนที่แตกต่างกันและสามารถหาซื้อได้ง่ายเช่นเสตมป์ทำบุญที่ร้าน 7-11 เป็นต้น

3.วิกฤตสุขภาพและภัยพิบัติ ความห่วงใยในชีวิตและสุขภาพของผู้คนก่อเกิดการให้บริการสุขภาพแบบองค์รวม การบริการสุขภาพทางเลือก การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การรื้อฟื้นภูมิปัญญาด้านสุขภาพตลอดจนการช่วงชิงสิทธิบัตรทางปัญญาของท้องถิ่นจากบริษัทข้ามชาติ การปฏิเสธการรักษาในกระแสหลัก รวมถึงการต่อรองทางการแพทย์ได้มากขึ้นเนื่องจากข้อมูลข่าวสารสามารถที่ปัจเจกชนทำได้

แต่ถึงกระนั้นก็มีปัญหาทางการแพทย์ในโลกาภิวัตน์ ที่เราเห็นอำนาจและความรู้ทางการแพทย์ที่มีบทบาทในการนิยามและจัดการ “ความเป็นอื่น” ในบริบทของทุนนิยม คือการที่การแพทย์สมัยใหม่เข้ามามีบทบาททางด้านพันธุกรรมซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ เชื้อชาติและประชากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีการลักลอบนำชิ้นส่วนอวัยวะของมนุษย์ไปใช้เพื่อปลูกถ่ายอวัยวะมีเครือข่ายการค้าชิ้นส่วนมนุษย์ที่ครอบคลุมประเทศต่างๆมีบริษัทจัดหาอวัยวะและนายหน้าค้าอวัยวะ(organ broker)เพื่อชีวิตที่ก้าวข้ามเวลาชะลอความตายที่มนุษย์ในอดีตหลีกเลี่ยงไม่ได้ หรือเรื่อง “ยีนลิขิต” โดยที่ยีนเป็นกุญแจนำไปสู่การมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ มีการไล่ล่ายีน(gene hunt) โดยนักวิจัยทางพันธุกรรมออกเดินทางไปยังส่วนต่างๆของโลกแสวงหากลุ่มประชากรที่มีลักษณะแปลกๆทางกายภาพ(phenotype)เพื่อเก็บตัวอย่างสารพันธุกรรม(โดยที่คนเหล่านั้นรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว)นำมาวิจัยแยกแยะและจดสิทธิบัตร ที่จะกลายเป็นสมบัติของบริษัท ที่จะครอบครองความเป็นใหญ่ในเศรษฐกิจฐานความรู้ นอกจากนั้นแล้ว เทคโนโลยีด้านพันธุกรรมกำลังคัดกรองและกีดกันคนที่พันธุกรรมมีปัญหาไม่ให้เข้าถึงโอกาสทางสังคมด้วยมีโรคร้ายประจำตัวทำให้การแพทย์เป็นผู้คุมประตูด้วยเกณฑ์ทางการแพทย์ ในส่วนของประชากรการเลือกเพศของเด็กในสังคมที่ต้องการเด็กชายทำให้มีการคัดกรองเพศก่อนการคลอดจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฆ่าคัดถอนทางพันธุกรรม และพันธุกรรมที่ไม่พึงประสงค์ออกไปที่เรียกว่า “การคัดล้างพันธุเชิงพาณิชย์ (commercial eugenics) ยังมีแนวคิดเรื่องยีนลิขิตที่มีรากฐานทางความคิดที่ใกล้ชิดกับแนวคิด neo-darwinism ที่มีประเด็นเรื่องพันธุ-พันธุคู่กับการอยู่รอด แต่ปัญหามากกว่านั้นคือการถือว่าพันธุกรรมเป็นผลลัพธ์ของวิวัฒนาการและเหมาว่า คนผิวขาวมีพัฒนาการสูงสุดภายใต้วิธีคิดนี้(ชาติพันธุ์กับการแพทย์,2547)

โลกาภิวัตน์ทำให้เรื่องสุขภาพและพันธุกรรมเพื่อสุขภาพมีผลกระทบอย่างรุนแรงใน อนาคตการมองมายังประเด็นด้านสังคมศาสตร์โดยเฉพาะด้านประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาเป็น สิ่งที่สอบทานความคิดต่างๆให้เหมาะสมแต่เราจะทำอย่างไรให้นักสังคมศาสตร์หันมาสนใจใน เรื่องสุขภาพและโลกาภิวัตน์นี้ได้

นอกจากนี้ยังมีภัยพิบัติต่างๆที่ท้าทายศาสตร์ต่างๆอยู่เช่น โลกร้อน อากาศแปรปรวน โรค ระบาดข้ามพรมแดนและโรคที่กลายพันธุ์ต่างๆที่เป็นผลกระทบทางวิชาการว่าจะสามารถสร้าง ความรู้ใหม่ๆจากโลกาภิวัตน์เพื่อแก้ปัญหาโลกาภิวัตน์ได้อย่างไร

4. วิกฤตทางภาษาศาสตร์และการสื่อความหมาย ศาสตร์ทางภาษาเป็นศาสตร์ที่เคลื่อนไหว ไปกับโลกาภิวัตน์ก่อเกิดแนวคิดต่างๆมากมายรวมถึงแนวคิดที่เกาะติดอยู่กับโลกาภิวัตน์นั่นคือ แนวคิดหลังสมัยใหม่ (post-modernism) และสังคมศาสตร์ได้นำมาพัฒนาเป็นแนวคิดที่สามารถ อธิบายปรากฏการณ์ได้หลากหลายมิติโดยเฉพาะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โลกาภิวัตน์ทำให้การใช้ภาษาของมนุษย์เปลี่ยนไป คือภาษากระแสหลักที่นิยมใช้ในการ สื่อสารคือภาษาอังกฤษอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาษาโลกาภิวัตน์และในอนาคตอาจกลายเป็นภาษาที่ทุก คนเป็นเจ้าของได้ทำให้ความรู้ต่างๆจากโลกของภาษาอังกฤษไม่มีพรมแดนต่อไปทำให้องค์กรโลก คือ WTO ระบุว่าห้ามใช้ภาษาเป็นเครื่องกีดกันทางการค้า คือต้องการให้มีภาษาเดียวทั่วโลกแต่ก็ เป็นดาบสองคมของโลกภาษาอังกฤษคือไม่สามารถเข้าถึงความรู้และปัญญาต่างๆที่มีค่าโลกอื่น อื่นๆที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเลย ทางโลกของภาษาอังกฤษจึงใช้วาทกรรมเรื่องมาตรฐาน และความ เป็นสากลบังคับให้โลกที่ไม่ใช้ภาษาอังกฤษบันทึกหรือเผยแพร่ความรู้ต่างๆเป็นภาษาอังกฤษ(โดย การครอบงำทางวิชาการในรูปแบบต่างๆ) นับเป็นข้อดีของโลกาภิวัตน์ของภูมิปัญญาที่เป็นคนเล็ก คนน้อยที่ยังคงความรู้ของตนไว้ได้ทราบจนกว่าจะแปลเป็นภาษาอังกฤษและสามารถเรียนรู้เรื่อง อื่นๆที่เป็นความรู้ในโลกของภาษาอังกฤษได้อีกทางหนึ่งนับเป็นวิกฤตของโลกที่มีภาษาอังกฤษเพียง ภาษาเดียว (แต่การที่ละทิ้งภาษาเดิมของตนและไปใช้ภาษาในวัฒนธรรมอื่นนั้นทำให้การเข้าถึง ปัญญาดั้งเดิมโดยอาจจะเข้าถึงปัญญาในสังคมภาษาอังกฤษก็ลำบากเช่นกันกลายเป็นคนที่น่าสงสาร)

ดังนั้นก็มีการแข่งขันกัน โดยเป็นแรงดันโลกของภาษาอังกฤษเช่นประเทศสาธารณรัฐ ประชาชนจีนได้ส่งออกผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมที่ชื่อสถาบันขงจื่อ ออกมาไปจัดตั้งในหลายๆประเทศ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนให้ก้าวมาอยู่แนวหน้าของโลกอีกภาษาหนึ่ง

โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดกระแสการเรียนรู้ภาษาหลักแต่ก็เกิดภาษาที่เป็นผลมาจากโลกาภิวัตน์ มากมายเช่นภาษาของกลุ่มแฟนคลับ นักร้อง นักกีฬา ฯลฯ นับเป็นภาษาที่เป็นลูกผสมที่แตกออกไป จากภาษากระแสหลักเกิดศัพท์พิเศษมากมายที่รู้และเข้าใจเฉพาะกลุ่ม

วิกฤตหรือโอกาสทางภาษาจากโลกาภิวัตน์เป็นได้มากกว่าสองแนวทางแต่ภาษายังคงทำให้ มนุษย์มีพื้นที่การแสดงออกมาขึ้นบนความหลากหลายทางภาษาโดยเฉพาะบริเวณที่เป็นชายขอบ

หรือที่เป็นจุดเชื่อมต่อไปจะเห็นความการใช้ภาษาอย่างหลากหลายความหมายมากรูปแบบแล้วแต่บริบทของปัจเจกที่จะเลือกใช้เพื่อเข้าถึงความรู้ ทู และอัตลักษณ์

5. วิกฤตทางภูมิปัญญาและ อัตลักษณ์ ระบบโลกาภิวัตน์ที่มีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานศาสตร์ที่ถูกพัฒนาขึ้นนั้นเป็นไปเพื่ออำนาจของโลกาภิวัตน์เช่นใน ยุคอาณานิคม ก็เกิดการศึกษาระเทศในอาณานิคมในการนำเสนอภาพสังคมที่ล้าหลัง ป่าเถื่อน ทำให้ภาพลักษณ์นั้นติดกับรัฐ-ชาติและคนจนถึงทุกวันนี้แม้มิใช่ประเทศอาณานิคมก็ถูกล้อเลียนอย่างสนุกสนานเรื่อง The king and I

ในยุคแห่งวาทกรรมความทันสมัย(Modernism)เรื่องภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ก็ถูกนำเสนอไปอีกรูปแบบหนึ่งที่เป็นผลมาจากการตีความเรื่องความทันสมัยและการพัฒนา ผลคือการกดทับภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของผู้คนโดยพยายามให้วัฒนธรรมอื่นๆหายไปและการเชิดชูวัฒนธรรมของชนชั้นนำว่าดีและควรเอาอย่าง ทำให้คนไร้รากทางวัฒนธรรมชุมชนล่มสลายภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชนชั้นล่างกลายเป็นว่าไม่เคย มีอยู่ รวมถึงกระบวนการที่ทำให้คนมีปมด้อยต่างๆด้วยการล้อเลียน ทำให้รัฐควบคุมผู้คนได้ง่ายเนื่องจากการว่านอนสอนง่ายของคนจะทำให้เขาได้รับโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรที่รัฐหยิบยื่นให้ ทำให้คนในช่วงนี้อยากเป็นในสิ่งที่ตนเองไม่เคยได้เป็นมาก่อนและไม่มีวันจะได้เป็น เช่นอยากผิวขาว อยากเป็นฝรั่งๆและผู้คนยังถูกทำให้เป็นในสิ่งที่ตนเองไม่อยากจะ เป็น เช่นการกลืนกลาย(Assimilation)ชาติพันธุ์ การนับถือศาสนาฯลฯ

ในปัจจุบันโลกาภิวัตน์กลับเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวด้านภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และชาติพันธุ์ อย่างหลากหลายมิติ ด้วยระบบเปิดปัจเจกสามารถแสดงอัตลักษณ์และเลือกภูมิปัญญาในวิถีชีวิตตนเองได้ การเดินทาง การสื่อสาร การเคลื่อนย้ายผู้คนทำให้เกิดการผสมผสานชาติพันธุ์ด้วยการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ที่เพิ่มจำนวนขึ้นด้วยอุดมคติเดิมแต่ก็มีใช้การกลืนกลาย(Assimilation) ด้วยการสะสมของผู้คนที่ข้ามพรมแดนจากยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ยุคอาณานิคม (ทาส แรงงานจากอาณานิคม) ที่ตกค้างอยู่ในประเทศใหญ่ กลายเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของคนพลัดถิ่นอยู่จำนวนมาก ก่อเกิดลูกผสมมากมายกลายเป็น Hyphen Human (ไชยรัตน์,2549,28) คือกลุ่มคนที่มีการเรียกตัวเองหรือคนอื่นเรียกด้วยการมีจุดคั่นกลางเช่น ไทย-จีน ไทยมาลาเย ส่อ-จีน ฯลฯ (เป็นที่น่าสังเกตว่านักวิชาการด้านการข้ามพรมแดนและอัตลักษณ์มักจะเป็นคนเหล่านี้ เช่น Arjun Appadurai, Stuart Hall เป็นต้น ผู้คนเหล่านั้นมีการผลิตวัฒนธรรมของตนขึ้นมาใหม่เป็นวัฒนธรรมที่ไม่เคยมีอยู่ในพื้นที่เดิมของตน มีพิธีกรรมที่เน้นการผลิตตัวตนใหม่ๆและแสดงออกผ่าน โลกาภิวัตน์ นับเป็นความซับซ้อนทางสังคมที่ยังรอคอยนักวิชาการด้านสังคมศาสตร์

6. วิกฤตด้านอุตสาหกรรมวัฒนธรรมและสื่อ เป็นวิกฤตเชิงอุดมคติและจินตนาการเนื่องจากวัฒนธรรมนั้นเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ แต่เป็นคุณค่าที่คอยผลักดันให้วัตถุดิบของ เวลา สถานที่ในสังคมมีราคาต่างวาดแตกต่างกัน ดังนั้นจากการที่เคียงชิงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในอดีต

เพื่อการครอบครองทรัพย์สินนั้นแต่แล้วการครอบงำทางวัฒนธรรมเป็นไปได้อย่างอาจทำให้ผู้ชนะสงครามต้องพ่ายแพ้วัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่าได้

โลกาภิวัตน์ทำให้เห็นว่าการทำสงครามแบบเก่าเป็นเรื่องที่มีการสูญเสียมากมายทรัพย์สินเงินทองและความตายของผู้คน การสงครามในปัจจุบันหันมาทำสงครามทางวัฒนธรรมที่ชัยชนะนั้นไม่มีการสูญเสียและเลือดขาดไม่เป็นภาระและครอบงำได้อย่างเบ็ดเสร็จ ส่งผลประโยชน์มหาศาลแก่ผู้ชนะ ดังนั้นอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมจึงเป็นอาวุธของโลกาภิวัตน์ที่ทรงอิทธิพลกว่าเรือและปืนหลายเท่า

ในหลายๆประเทศได้ประกาศนโยบายอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเช่น เกาหลี ญี่ปุ่น แต่ที่มีมานานและทรงอิทธิพลอยู่ก็คือ Hollywood culture ที่ผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมต่างๆและการท่องเที่ยว แต่อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมจะสำเร็จได้ในรัฐที่ใจกว้างและเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดีเท่านั้น

ด้วยโลกาภิวัตน์และสื่อต่างๆที่เป็นระบบเปิดทำให้กลุ่มคนเหล่านี้มีเวทีในการแสดงออกของตนผ่านอุตสาหกรรมวัฒนธรรม ผลผลิตผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมออกช่วงชิงความหมายตัวตนผ่านออกจากกับดักต่างๆที่คนอื่นสร้างให้และที่ตนเองสร้างไว้ โดยที่รัฐชาติไม่สามารถควบคุมได้อย่างเต็มที่

ดังนั้นสื่อต่างๆทุกแขนงจึงเป็นช่องทางสำคัญของโลกาภิวัตน์ในการนำเสนออุดมการณ์และจินตนาการทางสังคมวัฒนธรรม เช่นในสงครามอ่าวเปอร์เซีย ผู้คนยังไม่เชื่อว่าสงครามเริ่มขึ้นแล้วตราบเท่าที่ CNNยังไม่ประกาศสงครามดังนั้นความจริงในโลกาภิวัตน์จึงเป็นความจริงที่มีความอ่อนตัวหลากหลายและที่สำคัญผู้คนให้ความสำคัญกับความจริงทางอุดมคติและจินตนาการมากกว่าความจริงที่ตามองเห็นและความจริงทางวิทยาศาสตร์

สังคมวิทยาและมานุษยวิทยากับการเผชิญหน้าโลกาภิวัตน์

ศาสตร์ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยานั้นดูเหมือนว่าจะแตกต่างกันแต่ความจริงแล้วก็เป็นศาสตร์ที่เข้าคู่กันได้ดีสอดคล้องกันทางแนวคิดและทฤษฎี ในอดีตแรกเริ่มของศาสตร์ทั้งสองนั้นถูกทำให้เป็นศาสตร์คู่ขนานที่ไม่มีทางมาบรรจบกันได้ เนื่องจากแบ่งแยกพื้นที่ในการศึกษาอย่างชัดเจนและอีกเหตุผลหนึ่ง(ที่ไม่เข้าท่า)คือวิธีวิทยาในการหาความรู้

สังคมวิทยาถูกให้ความหมายว่าเป็นการศึกษาเรื่องสังคมเมือง รัฐ ที่มีความหมายว่าเป็นการศึกษาสังคมวัฒนธรรมตนเองหรือที่คล้ายกับตนเอง แต่ศาสตร์ทางมานุษยวิทยานั้นถูกให้ความหมายว่าเป็นการศึกษาสังคมอื่น ห่างไกล วัฒนธรรมอื่นที่แปลกประหลาด ความเป็นอื่น ฯลฯ จึงเป็นการศึกษาเรื่องภายนอกตนเอง

ศาสตร์ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยานั้นได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นศาสตร์ในเวลาใกล้เคียงกันโดยทางสังคมวิทยานั้นเป็นสาขาที่ก่อตั้งขึ้นก่อน โดย ออกุสต์ กองต์ ในปลายศตวรรษที่ 18 หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมสังคมกำลังเข้าสู่ยุคแห่งความรู้แจ้งทางวิทยาศาสตร์โดยนิยามความ

หมาของสังคมวิทยาที่ ออกุสต์ กอนต์ให้ไว้ว่า สังคมวิทยาคือสาขาที่ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม
อย่างเป็นวิทยาศาสตร์(จันทน์,2544,87)

สังคมวิทยายุคแรกเริ่มนั้นมีเนื้อหาแทบจะทั้งหมดเป็นการศึกษาสังคมสมัยใหม่แต่สังคม
ก่อนหน้าในอดีตก็ถูกนำมาศึกษาด้วยแต่เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับสังคมสมัยใหม่เท่านั้น

ในส่วนของมานุษยวิทยานั้นเกิดขึ้นหลังสังคมวิทยาเพียงเล็กน้อยคือในช่องปลายศตวรรษ
ที่19 โดยแบ่งเป็นสาขาใหญ่ๆ สองสาขา คือ มานุษยวิทยากายภาพที่ศึกษาโครงสร้างร่างกาย
มนุษย์ทั้งอดีตและปัจจุบัน อีกสาขาย่อยคือ มานุษยวิทยาวัฒนธรรมซึ่งเป็นสาขาใหญ่เน้น
การศึกษาวัฒนธรรม ในสังคมอื่นในตอนแรกเริ่มของศาสตร์นั้นได้รับแนวคิดจากทฤษฎีวิวัฒนาการ
ที่ได้รับแนวคิดจาก ชาร์ลส์ ดาร์วิน

ทฤษฎีดาร์วินเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางชีววิทยา ซึ่งเป็นผลเกี่ยวเนื่องจาก
ทัศนคติแบบวิศวะและ การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ของทฤษฎีของไอแซค นิวตันเคยอธิบายว่าสิ่ง
ต่างๆเคลื่อนที่ไปตามกฎจักรวาลแต่จะไม่มีเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามทฤษฎีวิวัฒนาการก็
เข้ามาแทนที่ทฤษฎีนิวตันชาร์ลส์ ดาร์วินเติบโตในอังกฤษในยุคทองของสมัยวิศวะ และเข้า
ศึกษาที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ในปี ค.ศ.1831 ดาร์วินได้ออกเดินทางโดยเรือเพื่อไปสำรวจ
ดินแดนต่างๆเป็นเวลา 5 ปี ในระหว่างการเดินทางดาร์วินได้อ่านหนังสือของลีเอด เรื่อง Principles
of Geology และทำให้เขาเกิดแรงบันดาลใจที่จะค้นหาระบบการทางชีววิทยาที่เป็นแบบแผน
ดาร์วินสังเกตเห็นความแตกต่างของภูมิประเทศพืชพันธุ์และสัตว์ชนิดต่างๆซึ่งอาศัยอยู่ใน
สภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เมื่อดาร์วินมาถึงเกาะกาลาปากอส นอกชายฝั่งเอกวาดอร์ เขาก็สังเกตเห็น
นกฟินช์และเต่าหลายชนิดที่แตกต่างจากแผ่นดินใหญ่ ทำให้เกิดคำถามว่าทำไมนกและเต่าบน
เกาะนี้จึงต่างจากที่อื่นๆ

เมื่อดาร์วินกลับมามากอังกฤษ เขาก็เริ่มเขียนทฤษฎีวิวัฒนาการ ดาร์วินอาจบทความของ
โรมัส โรเบิร์ต มัลธัส เรื่อง An Essay on the Principle of Population (1798) มัลธัสอธิบายว่า
ประชากรมนุษย์บนโลกเพิ่มจำนวนมากขึ้นแบบทวีคูณ แต่ทรัพยากรบนโลกเพิ่มแบบจำนวนนับ สิ่ง
ที่ตามมาคือจะมีคนบางคนไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ดาร์วินนำความคิดนี้มาใช้ โดยอธิบายว่า
สิ่งมีชีวิตมีการต่อสู้เพื่อที่จะมีชีวิตรอด และผู้ที่แข็งแรงที่สุดจะมีชีวิตอยู่ได้ ดาร์วินและเพื่อน
คืออัลเฟร็ด รัสเซล วอลเลซ ได้เสนอบทความเกี่ยวกับวิวัฒนาการครั้งแรกที่การประชุมของสมาคม
ลินเนียนแห่งลอนดอน และต่อมาในปี ค.ศ.1859 ดาร์วินก็พิมพ์หนังสือเรื่อง Origin of Species
หลังจากนั้นทฤษฎีวิวัฒนาการโดยการคัดเลือกตามธรรมชาติของดาร์วินก็เป็นที่รู้จัก หรือมีชื่อ
เรียกว่าทฤษฎีดาร์วิน (นฤพนธ์,2549)

Edward B Tylor ศาสตราจารย์ทางมานุษยวิทยาคนแรกของโลกชาวอังกฤษ ที่ได้ให้คำ
นิยามเอาไว้ว่า "วัฒนธรรม คือ สิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน ซึ่งรวมทั้งความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ

จริยธรรม ศิลธรรม กฎหมาย ประเพณีและความสามารถอื่นๆ รวมทั้งอุปนิสัยต่างๆ ที่มนุษย์ได้มา โดยการเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคม" จากนั้นนิยามและหมายของวัฒนธรรมก็ได้วิวัฒนาการไปตามเวลาและเป็นศาสตร์ที่มีการปรับตัวได้ดีในการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ถึงแม้ว่าในช่วงสงครามเย็นจะมีข้อกังขาถึงจริยธรรมของนักมานุษยวิทยาที่นำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ในเชิงการเมืองแบบผิดๆ จึงมีการออกจรรยาวิชาชีพทางมานุษยวิทยาไว้เป็นแนวปฏิบัติ

ยุคต่างๆของมานุษยวิทยามีดังนี้(ฐิรุฒ,2549,111)

- 1.ยุคก่อตั้ง ปลายศตวรรษที่19 เน้นการศึกษาเรื่องวิวัฒนาการในคนป่าเถื่อน ลำหลัง
- 2.ยุคคลาสสิก 1900-1950 เน้นเรื่องลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์ โครงสร้างหน้าที่สนใจคนบุพกาล ชนเผ่า
- 3.สมัยใหม่ 1945-1950 เน้นการเปลี่ยนแปลงและสภาวะสมัยใหม่ ทฤษฎีพึ่งพา ทฤษฎีระบบโลก สนใจชาวนารายย่อย คนจนเมือง และการด้อยพัฒนา
- 4.ช่วงเปลี่ยนผ่าน 1980-1990 เน้นการตีความ ทฤษฎีวิพากษ์ หลังสมัยใหม่ หลังโครงสร้างนิยม สนใจเรื่องตัวตนนักมานุษยวิทยา
- 5.โลกาภิวัตน์ 1990-ปัจจุบัน เน้นคำศัพท์ ข้อสมมุติฐานของแนวคิดหลังสมัยใหม่ สนใจ การข้ามพรมแดน คนพลัดถิ่นและชาติพันธุ์

ทั้งสองศาสตร์นี้ใช้แนวคิดและทฤษฎีแทบจะเป็นหนึ่งเดียวกันแต่วิธีหาความรู้แตกต่างกันในพื้นที่ที่แตกต่างกันมาจวบจนโลกาภิวัตน์ในรูปแบบปัจจุบันเข้ามาทำให้ศาสตร์ทั้งสองหลีกหนีไม่พ้นต้องมีการปรับตัว แต่ทางมานุษยวิทยาดูเหมือนว่าจะปรับตัวได้ดีกว่าเนื่องจากเป็นศาสตร์ที่ปรับตัวอยู่กับประชาชนตลอดเวลาทำให้ล่องล้าเข้าไปพื้นที่ทางสังคมวิทยาเนื่องจากผู้คนที่นักมานุษยวิทยาสนใจศึกษานั้นได้กลายเป็นของเหลวลื่นไหลได้ด้วยระบบเปิดของโลกาภิวัตน์ เข้าไปอยู่ในทุกที่ทุกเวลา ที่นั่น ที่โน่น ที่นี้ โดยคนคนเดียวกัน ข้ามพรมแดนรัฐชาติ ข้ามชาติพันธุ์ ข้ามกาลเวลาและทางสังคมวิทยาที่ล่องล้าเข้าไปยังศาสตร์อื่นๆเช่นศิลปะ ทัศนกรรม ภาษา คติชน กลุ่มคนเล็กคนน้อย ฯลฯ ที่เคยเป็นประเด็นศึกษาของมานุษยวิทยาทำให้ศาสตร์ทั้งสองผสม ผสมปนกัน อย่างแยกไม่ออกและทั้งสองก็ยังนำแนวคิดทฤษฎีจากศาสตร์อื่นๆมาผสมในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่ซับซ้อนจากโลกาภิวัตน์ให้มีความชัดเจนได้เป็นอย่างดี ก่อเกิดลูกผสมมากมาย เช่นสังคมศาสตร์การแพทย์ มานุษยวิทยาการแพทย์ เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม ชีววิทยาชาติพันธุ์ นิเวศวิทยาประวัติศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งในศาสตร์ลูกผสมนี้ยังคงเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านทางทฤษฎีเท่านั้น

ถึงแม้ศาสตร์ทั้งสองจะได้ประโยชน์ในการปรับตัวหรือเรียกว่าพัฒนาแนวทางใหม่ๆได้ที่ข้ามพื้นที่ ข้ามพรมแดน ข้ามรัฐ-ชาติ การศึกษาไม่ยึดติดกับกาลเวลาเกิดกลุ่มสังคม กลุ่มคนมากมายจากโลกาภิวัตน์ให้ศึกษาค้นคว้ามากมายเป็นปัจจัยหนึ่งของการปรับตัวเช่นกัน

เมื่อกระบวนการโลกาภิวัตน์ที่กำลังดำเนินอยู่อย่างไม่จบสิ้น จะส่งผลถึงศาสตร์ทั้งสอง
อย่างไรและศาสตร์ทั้งสองจะเผชิญกับโลกาภิวัตน์ ด้วยการปรับตัวไปอย่างไร

พรมแดนขององค์ความรู้ใหม่จากลูกผสมถึงฝ่าเหล่า

การค้นหาพรมแดนของความรู้ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอยู่ตรงไหน ถ้าในทาง
วิทยาศาสตร์นั้นพรมแดนทางวิชาฟิสิกส์ที่ไกลที่สุดต้องพุดถึงจักรวาล แต่เราเชื่อตามเรื่องทฤษฎี
สัมพันธภาพ ที่บอกว่าจักรวาลเป็นรูปโค้ง นั้นหมายความว่าในภาพรวมจักรวาลเป็นรูปทรงกลม การ
เดินทางจากจุดเริ่มต้น ไปให้สุดพรมแดนนั้นคือจุดเริ่มต้นนั่นเอง หรือจะคิดได้ว่าพรมแดนต่าง ๆ นั้น
มันไม่เคยมีอยู่จริงอีกมุมหนึ่งก็ได้ ดังนั้นพรมแดนของศาสตร์ต่าง ๆ นั้นคือจุดเริ่มต้นของศาสตร์นั้น ๆ
หรือพรมแดนของศาสตร์นั้น ๆ ไม่มีอยู่เนื่องจากไม่เคยพัฒนาไปจากจุดเริ่มต้นเลย

ดังนั้นสุดพรมแดนของศาสตร์ทั้งสองนั้นคือจุดเริ่มต้นที่แนวคิดวิวัฒนาการด้วยการเข้าไป
สอบทานความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการเดิม ในเรื่องการคัดสรรของธรรมชาติ การกลายพันธุ์ การผสม
ข้ามสายพันธุ์ จนถึงการฝ่าเหล่า

การผสมข้ามสายพันธุ์ที่ใกล้เคียงกันสามารถเกิดลูกผสมพันทางได้ แต่ลูกหลายก็ยังไม่
แตกต่างจากพ่อแม่เท่าไรนัก แต่การผสมข้ามสายพันธุ์ที่ห่างไกลกันมักจะเกิดการหยุดนิ่งของ
พันทาง(เช่นม้ากับลาเป็นพ่อ ที่เป็นหมัน) ไม่สามารถขยายพันธุ์ต่อไปได้ดังนั้นในแนวคิดวิวัฒนาการ
จึงได้อธิบายถึงการฝ่าเหล่า(Mutation) ขึ้นหลังจากเกิดลูกผสม(Hybrid) โดยการให้ความหมายของ
การฝ่าเหล่าเป็นทางแห่งวิวัฒนาการทำให้เกิดสายพันธุ์ใหม่ๆที่สร้างความหลากหลายทางสายพันธุ์
ให้ธรรมชาติ แต่ในทางอุตสาหกรรมแล้วการกลายพันธุ์เป็นสิ่งที่ไม่มีประโยชน์เนื่องจากกลายเป็น
สิ่งที่ไม่รู้จักมักคุ้นและเสียเวลาในการทำให้ “เชื่อง” หรือ “ว่านอนสอนง่าย” ในระบบ
สัตว์เลี้ยงเชิงอุตสาหกรรมที่ต้องการการผลิตเชิงเดี่ยวที่ให้ผลตามวัตถุประสงค์การประกอบการ
จนถึงการตัดต่อพันธุกรรมให้มีเพศผู้เพียงอย่างเดียวเพื่อป้องกันการนำไปขยายพันธุ์ในการแข่งขัน
ทางการค้าก่อให้เกิดการ เรียวลีบ ทางพันธุกรรมในธรรมชาติ เพราะว่าสายพันธุ์อื่นๆจะถูกละลายไป
จนสูญพันธุ์ในที่สุด

แนวคิดเรื่องวิวัฒนาการก็เป็นเช่นเดียวกับ “บางส่วน” ของโลกาภิวัตน์ ที่ถูกผลักดันด้วย
องค์กรโลก เช่น กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก องค์กรการค้าโลก ฯลฯ ที่พยายามให้
โลกนี้มีความ “เรียวลีบทางวัฒนธรรม” ด้วยวาทกรรม การค้าเสรี (ที่ไม่เคยเสรี) มาตรฐาน ความ
เป็นสากล สิทธิมนุษยชน สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ มรดกโลก ฯลฯ รังเกียดความ “ไม่เชื่อง” หรือการ “ไม่
ยอมว่านอนสอนง่าย” ของรัฐ-ชาติ กลุ่มคน รวมถึงศาสนาต่างๆ

การฝ่าเหล่าทางวิชาการจึงเป็นประติสัมพันธ์ทางออกที่มีประโยชน์จากระบบเปิดของ
โลกาภิวัตน์ที่บางส่วนของโลกได้ใช้ประโยชน์ในการหาทางเลือกหรือหาทางออกทางสังคม
วัฒนธรรมที่ถูกครอบงำโดยโลกาภิวัตน์ ส่งผลในการเกิดสาขาวิชาที่ฝ่าเหล่าทางวิชาการ ที่เป็น
ผลผลิตจากโลกาภิวัตน์ หลากหลายสาขาวิชาและยังจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งพอยกตัวอย่างได้ดังนี้

1.สตรีศึกษา (Femini studies) หรือสตรีนิยม(Feminism) ระบบเปิดของโลกาภิวัตน์ทำให้ผู้คนออกมาจากชายขอบของกับดักทางสังคมเปิดเผยตัวตนว่ามีความรู้ ความคิด และมีบทบาททางสังคม ด้วยการหาพื้นที่ขึ้นในโลกใบนี้อย่างเท่าเทียมสตรีนิยมเกิดขึ้นในช่วงแรกของศตวรรษที่20 มีการระดมองค์ความรู้ในลักษณะการวิพากษ์ และมีกระแสต่อต้านในการตั้งคำถามเกี่ยวกับโลกความรู้และโลกวิชาการ สตรีนิยมผ่านการประมือกับศาสตร์ต่างๆมาอย่างโชกโชน ผ่านกลยุทธ์การทำลายล้างในแบบต่างๆ เช่น ลัทธินิยิตเอาตัวแทน/ข้อยกเว้นมาเป็นข้ออ้างข้อสรุปโดยทั่วไป (Tokenism) กลยุทธ์การเพิ่มผู้หญิงลงไปในเรื่องต่างๆ สักเล็กน้อยแล้วคนให้เข้ากัน ก็เป็นอันว่าแก้ความไม่เสมอภาคทางเพศได้ แล้วกลยุทธ์การนำเข้าเป็นพวก กลยุทธ์การทำให้ผู้หญิงเป็นเรื่องเล็ก

โดยสตรีนิยมให้ความสนใจในแนวคิดหลักคือ ความรู้ อำนาจ และการเมืองและคัดค้านการแยกตัวของโลกวิชาการกับภาคปฏิบัติทางสังคม โดยการศึกษาแบบสหสาขาวิชาและแนววิพากษ์โดยคิดว่าบรรดาทฤษฎีทางสังคมที่ก่อตัวขึ้นมาล้วนจัดเอาประสบการณ์ส่วนตัวของผู้หญิงออกไปแล้วทั้งสิ้น โดยวิธีการทางสตรีนิยมนั้นจะเป็นการเพิ่มมุมมองเพศภาวะ(Gender)เข้าไปในทุกสาขาวิชาเช่นเพิ่มประสบการณ์ผู้หญิงเข้าไปในทางทฤษฎี เพิ่มหัวข้อที่หล่นหายไปจากนักวิชาการกระแสผู้ชาย(Malestream)(กาญจนา,2549,99-101)

2.วัฒนธรรมศึกษา(cultural studies) มีรากฐานมาจากการศึกษาวรรณกรรม โดย F.B. Leavis ที่พิจารณาการแพร่หลายของความรู้ด้านวรรณกรรมว่าเป็นการบ่มเพาะ ปัจเจกชน กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมไม่ใช่กิจกรรมยามว่าง แต่เป็นกิจกรรมที่ปัจเจกชนพึงพอใจกับการค้นหารูปแบบของชีวิตในงานวรรณกรรมและให้ความหมายรูปแบบการดำเนินชีวิต เรียกว่า “วัฒนธรรม” และเป็นประสบการณ์ร่วมในการเกิดวัฒนธรรมมวลชน

กำเนิดแนวทางวัฒนธรรมศึกษาในประเทศอังกฤษ ที่ The Centre for the Cultural Studies ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ในปี ค.ศ.1964 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสนับสนุนงานวิจัยในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นหลักซึ่งสำนักนี้มีอิทธิพลต่อการนิยามความหมายทางวัฒนธรรม และยังมีมุ่งเน้นการขยายพรมแดนทางวัฒนธรรมที่แต่เดิมจำกัดตัวอยู่แค่วัฒนธรรมชั้นสูง ให้สามารถครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ของทุกคน ทุกชั้น และทุกอย่างที่มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิต และบางกลุ่มในอังกฤษยังให้ความสำคัญกับ “วัฒนธรรมเชิงวัตถุ” ที่เป็นรหัสความสัมพันธ์ระหว่างคนกับวัตถุและการถอดรหัสในการให้ความหมาย

วัฒนธรรมศึกษายังให้ความสนใจในการศึกษาแนว วัฒนธรรมประชานิยม ที่ศึกษาเรื่องการครอบงำทางสังคมวัฒนธรรม และการศึกษาผู้ที่ถูกกดขี่และไร้อำนาจต่อรอง ในสภาวะทางสังคมร่วมสมัย การต่อสู้เพื่อเปิดช่องทางของความหลากหลาย แก่ความเป็นอื่นให้มีตำแหน่งแห่งที่ทางความคิด (เกษม,2549,28-30)

วัฒนธรรมศึกษาแตกต่างจากมานุษยวิทยาที่ศึกษาวัฒนธรรมเช่นกันแต่มีความแตกต่างกันอยู่ คือ วัฒนธรรมศึกษาไม่ค่อยให้ความสำคัญกับมิติเชิงสุนทรียะ หรือมิติทางศีลธรรม ของ

วัฒนธรรม แต่จะสนใจเรื่อง มิติเชิงการเมืองของวัฒนธรรม โดยพิจารณาว่าในปริภูมิของวัฒนธรรมเป็นเวทีต่อสู้ทางการเมือง การช่วงชิงอำนาจ การช่วงชิงความหมาย นอกจากนี้ วัฒนธรรมศึกษาได้ยกเลิกแนวคิดด้านมานุษยวิทยาบางสำนักที่ว่า วัฒนธรรมเป็นประจักษ์กาวใจที่หล่อหลอมรวมผู้คนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่วัฒนธรรมศึกษาเห็นว่า วัฒนธรรมเป็นอาณาเขตหรือปฏิบัติการแห่งความขัดแย้งที่มีการต่อสู้ เพื่อสร้างและสร้างซ้ำ ของกลุ่มทางสังคมต่างๆ (กาญจนา,2549,103)

นอกเหนือจากสองสาขาวิชาที่เป็นกรผ่าเหล่าทางวิชาการแล้วยังสร้างความวิตกกังวลให้กับผู้ที่ศึกษาใน สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาโดยยกตัวอย่างบทสนทนาระหว่างนักมานุษยวิทยา 2 คนกับนักวิชาการวัฒนธรรมศึกษาเมื่อ วันที่ 26 ธันวาคม 2549

นักมานุษยวิทยาคนที่1 “ทำไมมหาวิทยาลัยถึงเปิดสอนวิชาวัฒนธรรมศึกษามันมีคนเรียนมากหรือ”

นักมานุษยวิทยาคนที่2 “อาจารย์เขาจะแย่งอาชีพเราแล้ว”

นักวิชาการวัฒนธรรม “ไม่ได้แย่งครับ แต่คนเรียนเขาอาจไม่ชอบออกภาคสนามนานๆ”

นักมานุษยวิทยาคนที่2 “เดี๋ยวนี้เขาก็ไม่ออกภาคสนามนานๆแล้วเหมือนกัน”

ศาสตร์ผ่าเหล่าทั้งหลายยังคงต้องผ่านร้อนผ่านหนาวอีกนานเพื่อที่จะยืนหยัดอยู่ในโลกาภิวัตน์ได้ ทั้งนี้ยังมีศาสตร์ ผ่าเหล่าอีกมากมายในวงวิชาการเช่น ศิลปะจินตทัศน์ สื่อศึกษา ฯลฯ ทั้งนี้ศาสตร์ผ่าเหล่าจะมีลักษณะที่ สร้างพื้นที่เปิดให้กับประชาชนที่อยู่ชายขอบหรืออยู่ข้างเวทีให้เข้ามามีส่วนในทรัพยากรต่างๆของสังคมวัฒนธรรม มีสิทธิมีเสียงมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน และที่สำคัญคือศาสตร์ผ่าเหล่าที่เกิดขึ้นนั้น “ร่วมเป็นร่วมตายกับผู้คนและ ยืนอยู่ข้างประชาชนเสมอ” นับเป็นประโยชน์ของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดศาสตร์เหล่านี้ได้ง่ายขึ้นเร็วขึ้น ในการผ่าเหล่ามาจากสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บทสรุป

โลกาภิวัตน์นั้นมีทั้งระบบเปิดและกีดกันการครอบงำ ทำให้ความหมายของโลกาภิวัตน์แปรเปลี่ยนไปตามบริบท ไม่แน่นอนเหมือนน้ำที่ต้องอยู่ในภาชนะจึงเห็นรูปร่าง จึงกลายเป็นจินตนาการและอุดมคติของมนุษย์ระบบเปิดของโลกาภิวัตน์สร้างระบบครอบงำและการเอาเปรียบต่างด้วยวาทกรรมเรื่อง ความเป็นสากล มาตรฐาน การค้าเสรี ฯลฯจากองค์กรโลกต่างๆเพื่อให้สิ่งต่างๆ “เชื่อง” หรือ “อ่านสอนง่าย” แต่ระบบเปิดนั้นก็ยังมีประโยชน์ให้กับปัจเจกที่จะสร้างตัวตนได้อย่างหลากหลายมิติทางวัฒนธรรม

โลกาภิวัตน์ยังก่อให้เกิดวิกฤตของศาสตร์ต่างๆที่มนุษย์สร้างขึ้นว่า ไร้ผู้นำในการสอบทางความก้าวหน้าทางสังคมที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและหลายมิติมีความซับซ้อนมาก มีรหัสที่ต้องถอดมากมาย รัฐ-ชาติไม่สามารถควบคุมการข้ามพรมแดนในรูปแบบต่างๆได้ วิกฤตการเกิดขึ้นของคนกลุ่มใหม่ๆที่ต่อต้านรัฐ-ชาติและ โลกาภิวัตน์โดยเฉพาะเกิดความรุนแรงขึ้นจากกลุ่มเหล่านี้ใน

บางกลุ่ม การครอบงำทางภาษาและภูมิปัญญากับการเกิดภาษาใหม่ๆและการย้อนกลับไปหาภูมิปัญญาเดิมและการช่วงชิงความเป็นเจ้าของภูมิปัญญา การใช้อุตสาหกรรมทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการทำสงครามทางวัฒนธรรมที่ผู้ชนะและผู้แพ้ไม่สูญเสียชีวิตแต่สูญเสียอำนาจทางชีวะในการควบคุมพลเมืองของตนได้

ประดิษฐ์กรรมทางวิชาการที่เรียกว่าสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเป็นศาสตร์ที่ติดตามใกล้ชิดกับโลกาภิวัตน์ มาโดยตลอด แต่ก็ต้องมีการปรับตัวระหว่างกันและกันที่พรมแดนของของศาสตร์ทั้งสองที่พัวเลื้อน ทับซ้อนเนื่องจากปัจจัยจากโลกาภิวัตน์

บทความนี้จึงหวนกลับไปสอบทานกลับไปยังแหล่งกำเนิดแนวคิดของศาสตร์ทั้งสองในช่วงแรกเริ่ม ในปลายศตวรรษที่ 18 ว่าแนวคิดเรื่อง วิวัฒนาการนิยมนั้นคิดอะไรอยู่ และมองเห็นว่าศาสตร์จะวิวัฒน์ได้ด้วยกระบวนการ ผสมข้ามศาสตร์ จากศาสตร์แบบลูกผสม จนถึงศาสตร์ผ่าเหล่า ก่อเกิดประดิษฐ์กรรมทางวิชาการที่เป็นสาขาวิชาใหม่ๆ จากระบบเปิดของโลกาภิวัตน์ และการที่ปัจเจกมีพื้นที่ทางการเมืองเรื่องสังคมวัฒนธรรม โดยที่ศาสตร์ผ่าเหล่า จะยืนอยู่ข้างปัจเจกและร่วมเป็นร่วมตายเสมอเป็นลักษณะของศาสตร์ผ่าเหล่าที่สำคัญ

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ (2549) **สตรีนิยมและวัฒนธรรมศึกษา** อานันท์ กาญจนพันธุ์
บรรณาธิการ **อยู่ชายขอบมองลวดความรู้** กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม
เกษม เพ็ญภินันท์ (2549) **สู่พรมแดนความรู้...เรื่องวัฒนธรรมบริโภค** **ความเป็นปกติวิสัย**
ของการบริโภควัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน เอกสารประกอบการประชุมประจำปี
ทางมานุษยวิทยาครั้งที่ 5 วัฒนธรรมบริโภค บริโภควัฒนธรรม กรุงเทพฯ :เอกสาร
โรเนียวเย็บเล่ม
- จันทน์ เจริญศรี (2544) **โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา** กรุงเทพฯ:วิภาษา
- ไชยรัตน์ เจริญสิน โอบาร (2549) **รัฐ-ชาติกับ(ความรู้)ระเบียบโลกใหม่** กรุงเทพฯ:วิภาษา
- จิววุฒิ เสนาคำ (2549) **มานุษยวิทยาข้ามพรมแดน** กรุงเทพฯ:วัฒนธรรมศึกษา
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (2547) **ชาติพันธุ์กับการแพทย์** การประชุมประจำปีทาง
มานุษยวิทยาครั้งที่ 2 เรื่องชาติและชาติพันธุ์วิถีชีวิตและความหลากหลายทางชาติ
พันธุ์ในโลกปัจจุบัน กรุงเทพฯ :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- นฤพนธ์ คิ้ววิเศษ (2549) **แปลและเรียบเรียงจาก** Encyclopedia of Anthropology
[www.http//.soc.or.th](http://www.soc.or.th)

ประโยชน์ของโลกาภิวัตน์:
จากถูกผสมถึงฝ่าเหล่า
ประดิษฐ์กรรมทางวิชาการทาง
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โดย

พลวัฒน์ ประพัฒน์ทอง ชัยทิพย์ คัตสุระ วิยะดา เสรีวิชยสวัสดิ์ สมาน มากสุข
ภัททิรา วิกฤณโณ เสี่ยงม สยาวรรณะ พิระพล เทพประสิทธิ์ ธนพร ชุมวรรฐายี

เอกสารผนวก